

სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი 1

მაია ივანიძე-სოსო ვარძელაშვილი

1-ლი კოლოქვიუმის კონსპექტი

(მარიამ თათაშვილი)

2016 წ.

1.საქართველოს სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის ცნება და სისტემა

სისხლის სამართალი შედგება ორი ნაწილისგან: ზოგადი და კერძო. ზოგად ნაწილში მოცემულია დანაშაულის ყველა შემადგენლობითვის საერთო ცნებები და ნიშნები, მისი პრინციპები და ინსტიტუტები. რაც შეეხება კერძო ნაწილს, მასში განსაზღვრულია დანაშაულთა ცალკეული სახეები და მითითებულია სასჯელის სახე, რომელიც გამოყენებულ უნდა იქნეს მისი ცადენისთვის. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სისხლის სამართლის ზოგადი და კერძო ნაწილები ოგრანულადაა დაკავშირებული ერთმანეთთან და ერთ მთლიანობას ქმნის. მათი ერთიანობა განისაზღვრება ერთი და იმავე ამოცანების არსებობით, რაც მიზნად ისახავს ადამიანის, საზოგადოების და სახელმწიფოს დაცვას დანაშაულებრივი ხელყფისგან.

სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის ნორმათა უმრავლესობა ამკრძალავი ხასიათისაა, თუმცა მათში მოცემულია ასევე წამახალისებელი ანუ იგივე პოზიტიური და ახსნაგანმარტებითი ნორმებიც. წამახალისებელ ნორმათა მიზანია დამნაშავის პოსტდანაშაულებრივი ქმედების სტიმულირებ,რომელიც ცდილობს გამოასწოროს სამართლებრივი სიკეთისათვის მიყენებული ზიანი.ასე მაგალითად,სსკ-ის 260-ე მუხლს,რომელიც ეხება ნარკოტიკულ დანაშაულს.ახლავს შენიშვნა,რომ ამ თავით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან თავისუფლდება ის,ვინც ნებაყოფლობით ჩააბარებს ნარკოტიკულ საშუალებას,მის ანალოგს,პრეკურსორს,ფსიქოტროპულ ნივთიერებას,მის ანალოგს ან ძლიერმოქმედ ნივთიერებას,თუ მის ქმედებაში არ არის სხვა დანაშაულის ნიშნები. მაგალითად პირი რომელიც მონაწილეობს ტერორისტული აქტის მომზადებაში შეიძლება გათავისუფლდეს პასუხისმგებლობისაგან თუ ის დროულად მიაწოდებს შესაბამის ორგანოს არსებული საფრთხის შესახებ ან სხვაგვარად შეუწყობს ხელს ტერორისტული აქტის თავიდან აცილებას. ახსნაგანმარტებითი ნორმები წარმოადგენენ ლეგალურ,ანუ თვით კანონმდებლის მიერ მოცემული დანაშაულის შემადგენლობის ელემენტებისა და მათი ნიშნების განმარტებას.ხშირად,ამგვარი განმარტება მოცემულია სისხლის სამართლის კოდექსის ცალკეულ დანაშაულთა შენიშვნაში.მასში შეიძლება მოცემულ

იქნეს განმარტება დანაშაულით მიყენებული ზიანის ოდენობის შესახებ, ან კიდევ ჩამოყალიბებულ იქნეს ესა თუ ის ცნება. ფაქტობრივად, მატერიალური ზიანის მიყენების შემთხვევაში კანონმდებელი იძლევა აბსოლუტურ ციფრებს მიყენებული ზიანის განსასაზღვრავად. ყველაზე ხშირად იგი გვხვდება ეკონომიკურ დანაშაულთა კარში. მაგალითად, ზიანის მიყენება დიდი ოდენობით ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით.

სისლის სამართლის მეცნიერება კერძო ნაწილის შესასწავლისას სარგებლობს ისტორიული, შედარებით-სამართლებრივი, კონკრეტულ-სოციოლოგიური, ლოგიკურ-იურიდიული, გრამატიკული და გამოკვლევის სხვა მეთოდებით.

ხშირ შემთხვევაში დანაშაულთა შემადგენლობა იყოფა ძირითად (სსსკ-ის 108-ე მუხლი) და კვალიფიციურ შემადგენლობად ანუ დამამძიმებელი (სსსკ-ის 109-ე მუხლი).

რაც შეეხება პრივილეგიურ ანუ შემამსუბუქებელ ნორმებს, მათი რიცხვი ახალ კოდექსში გაზრდილია. კოდექსი ადამიანის სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულში ხუთ ასეთ შემადგენლობას ითვალისწინებს. ამის მაგალითია სსსკ-ის 111-ე მუხლი, რომელიც ეთმობა განზრახ მკვლელობას უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში.

ასევე ვხვდებით აღწერილობით ნორმებს, სადაც ზუსტად არის განსაზღვრული ყველა ნიშანი. მაგალითად სსსკ-ის 177-ე მუხლი, რაც გულისხმობს ქურდობას.

შეფასებითი ნორმების დროს გადამწყვეტი არის მოსამართლე.

სსსკ-ის 126-ე მუხლის თანახმად სისტემატიური ცემა ან სხვაგვარი ძალადობა, რამაც დაზარალებულის ფიზიკური ან ფსიქიკური ტანჯვა გამოიწვია, მაგრამ არ მოჰყოლია ამ კოდექსის 117-ე ან 118-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგი, ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან სამ წლამდე. ეს მუხლი არის მითითებითი ნორმა, რადგან მიუთითებს ამავე კოდექსის სხვა მუხლზე. მაგრამ, მეორე, მისგან განსხვავებული ნორმა ბლანკეტური ნორმა, რომელიც არა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლზე, არამედ სხვა წიგნში არსებულ მუხლზე მიუთითებს. ამის მაგალითია სსსკ-ის 276-ე მუხლი.

სსსკ-ში ვხვდებით ადმინისტრაციულ პრეიუდიციებსაც, როცა პირს პირველად ჩადენილი დანაშაულისთვის ეკისრება ადმინისტრაციული ჯარიმა, ხოლო მეორედ ჩადენისას დაეკისრება სისხლის სამართლით გათვალისწინებული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. თუმცა სსსკ-ის 238-ე პრიმა მუხლი უშვებს იმ შემთხვევასაც, როცა ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა ეკისრება 2-ჯერ დანის ტარებისას და მესამედ დგება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის სისიტემამ ცვლილება განიცადა. თუ ადრე მას საფუძვლად ედო დანაშაულის ობიექტის სამწვეროვანი დაყოფა, ამჟამად ის ოთხწვეროვან ობიექტად იყოფა. ახალი სისხლის სამართლის კოდექსი დაყოფილია კარებად, რომლებშიც დანაშაული დაჯგუფებულია გვარეობითი ობიექტის მიხედვით. ხოლო თავდა გვარეობითი ობიექტი იყოფა სახეობით ობიექტად ანუ თავდებად. მაგალითად კარში "დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ" გაერთიანებულია ისეთი თავები როგორიცაა დანაშაული სიცოცხლის წინააღმდეგ დანაშაული ჯანმრთელობის წინააღმდეგ, ადამიანის სიცოცხლის და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შექმნა და ა.შ.

სსსკ-ის კერძო ნაწილში კარების შემდეგნაირი დიფერენცირება გვაქვს:

კარ 7- დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ,

კარი 8- ეკონომიური დანაშაული

კარი 9- დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ,

კარი 10-დანაშაული გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წინააღმდეგ

კარი 11- დანაშაული სახელმწიფოს წინააღმდეგ

კარი 12- დანაშაული სასამართლო ხელისუფლების წინააღმდეგ

კარი 13- დანაშაული სამხედრო სამსახურის წინააღმდეგ

კარი 14- დანაშაული კაცობრიობის წინააღმდეგ

კარი 15- გარდამავალი და დასკვნითი დებულებები.

დანაშაულის კვალიფიკაციის ცნება

სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საფუძველს წარმოადგენს დანაშაული. აქედან გამომდინარე, სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დაეკისრება მხოლოდ იმ პირს, რომელის ქმედებაც შიეცავს სსკ -ით გათვალისწინებულ ერთ-ერთ დანაშაულს. სისხლის სამართლის ყველაზე მნიშვნელოვანი დებულება ისაა, რომ პირის ქმედება ზუსტად უნდა იყოს დაკვალიფიცირებული. დანაშაულის კლასიფიკაცია არის სისხლის სამართლით გათვალისწინებულ დანაშაულის ნიშნებთან ამა თუ იმ კონკრეტული ქმედების შესაბამისობის დადგენა. კლასიფიკაცია სისხლის სამართლის თეორიაში გაგებულია ორგვარად:

1) დანაშაულის შემადგენლობის კონკრეტული ნიშნების შესაბამისობის დადგენის პროცესი

2) ქმედების სიხლისსამართლებრივი შეფასება.

მაგალითად თუ პირმა 1)ხელყო მსხვერპლის სიცოცხლე, 2)ხელყოფა იყო უშუალოდ მიმართული სიცოცხლის მოსასპობად (იარაღიდან გასროლა) და მა გამოიწვია მსხვერპლის სიკვდილი 3) პირი მოქმედებდა სიცოცხლის მოსპობის განზრახვით ხოლო მოტივს წარმოადგენდა შურისძიება 4) პირი იყო შერაცხადი და კანონით დადგნილ ასაკს მიღწეული, ქმედება ქმნის მკვლელობის დანაშაულის შემადგენლობას და დაკვალიფიცირდება 108 მუხლით.

დანაშაულის სწორად დაკვალიფიცირებისთვის

- განსაზღვრულ უნდა იქნეს ხელყოფის სახეობითი და უშუალო ობიექტი - ანუ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ის ჯგუფი, რის წინააღმდეგაც არი მიმართული ხელყოფა
- უნდა განისაზღვროს ჩადენილი ქმედების ნიშნები არა მიახლოებით, არამედ ზუსტად შეესაბამება თუ არა ქმედება სრული მოცულობით იმ ნიშნებს, რომლებიც აღწერილია კერძო ნაწილის სათანადო ნორმაში
- არსებითი მნიშვნელობა აქვს ნორმათა კონკურენციის საკითხის სწორ გადაჭრას. ასეთი მდგომარეობა გვაქვს მაშინ, როცა ჩადენილი ქმედება ზოგადი და სპეციალური ნორმის ნიშნებში ექცევა.

დანაშაულის კვალიფიკაციის პროცესში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის, პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების და სასჯელის სახეები

არ განიხილება. პასუხისმგებლობა და სასჯელი, ისევე როგორც მისგან გათავისუფლება დანაშაულის კვალიფიკაციას შედეგია.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ვასკვნით, რომ დანაშაულის სწორ კვალიფიკაციას არსებითი მნიშვნელობა აქვს. იგი უზრუნველყოფს სისხლის სამართლის პრინციპების რეალიზაციას. დანაშაულის არასწორი კვალიფიკაცია არღვევს როგორც კანონიერების, ისე სამართლიანობის, პირადი ბრალეული პასუხისმგებლობის პრინციპს. გარდა ამისა, სწორი კვალიფიკაცია წარმოადგენს დანაშაულის ჩამდენი პირის უფლებათა დაცვის მყარ გარანტიას.

დანაშაული სიცოცხლის წინააღმდეგ

ადამიანის სიცოცხლე უმაღლესი ღირებულებაა და იგი დაცულია არა მარტო კონსტიტუციით არამედ სხვა კანონმდებლობითაც. ადამიანის სიცოცხლის დაცვაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სისხლის სამართალს. სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილი სწორედ ადამიანის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულით იხსნება.

კანონმდებელი იცავს ადამიანის სიცოცხელს დაბადებიდან გარდაცვალებამდე. ამიტომ დანაშაულის სწორი კვალიფიკაციისთვის აუცილებელი დავადგინოთ რა ითვლება სიცოცხლის დასაწყისად და რომელია გარდაცვალების მომენტი. სამედიცინო და იურიდიულ მეცნიერებაში გავრცელებულია აზრი, რომ სიცოცხლის დასაწყისად ითვლება მისი დაბადების პროცესი, ამიტომ ბავშვის სიცოცხლე მკვლელობის ობიექტად შეუძლება იქცეს მხოლოდ მშობიარობის დაწყების მომენტიდან. რაც შეეხება აბორტს, სსსკ-ის მიხედვით ის მკვლელობად არ ითვლება. რაც შეეხება სიკვდილს, მისი დადგომის უდაო ნიშნად ითვლება ტვინისა და ცენტრალურ ნერვულ სისტემაში ორგანული ცვლილების მომენტი. ადამიანის სიკვდილის მომენტს მოწმობს ბიოლოგიური სიკვდილი ანუ ორგანიზმის როგორც მთლიანის დაღუპვა, როდესაც შეწყვეტილია გულისცემა, სუნთქვა, დაკარგულის პულსი. ხელყოფა გვამზე, რომელიც შეცდომით ცოცხალ ადამიანად იყო აღქმული განხილულ უნდა იქნეს როგორც მცდელობა უვარგის ობიექტზე.

ადამიანის სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულისთვის დამახასიათებელ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წინაპირობად უნდა მივიჩნიოთ პირისთვის ძალადობრივი

გზით სიკვდილის დადგომა. ძალადობრივ სიკვდილს შეიძლება მართლზომიერი ხასიოთი ქონდეს მაგალიოთად თუ ქმედება ხდება აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში, ამ კიდევ ადამიანისთვის სიცოცხლის მოსპობა ხდება ომში. სიკვდილი შეიძლება ასევე დადგეს თვითმკვლელობით ან უბედური შემთხვევის შედეგად. პირის თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე მიყვანაც დასჯადი ქმედებაა- ეს იგივეა რაც ფისქიკური ან ფიზიკური ზემოქმედება. მოქმედება პირისა, რომელმაც იცის დაზარალებულის ავადმყოფობის შესახებ და მისთვის სიცოცხლის მოსპობის მიზნით განზრახ აყენებს ფსიქიკურ ტრამვას. ან იმ პირის თვითმკვლელობამდე მიყვანა, რომელსაც არ შუძლია ამ აქტის გაცნობიერება.

მკვლელობის ობიექტური შემადგენლობა შეიძლება განხორციელდეს როგორც ქმედებით ისე უმოქმედობით, თუმცა უმეტეს შემთხვევაში განზრახი მკვლელობა ქმედებით ხდება. მკვლელობის ჩადენის ხერიც მრავალგვარია და კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ის მკვლელობას დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილ ქმედებად გადააქცევს.

ყველა სახის მკვლელობა მატერიალური შემადგენლობისაა. იგი დამთავრებულია დანაშაულებრივი შედეგის ანუ სიცოცხლის მოსპობის მომენტიდან. წინააღმდეგ შემთხვევაში ადგილი აქვს მკვლელობის მცდელობას ან მომზადებას.

განზრახი მკვლელობა (მ. 108)

სსკ 108-ე მუხლი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას განზრახი მკვლელობისთვის და ამ სახის დანაშაულის ძირითად შემადგენლობას წარმოადგენს. მას ხშირად მარტივ მკვლელობასაც უწოდებენ, რადგან ეს მკვლელობა არ გულისხმობს დამამძიმებელი ან შემამსუბუქებელი გარემოებების არსებობას. მუხლი არ მოიცავს მკვლელობის ობიექტური შემადგენლობის ნიშნებს, ამიტომ იმის განსასაზღვრავად, თუ რა შემთხვევაში გამოიყენება ეს მუხლი, უნდა გამოირიცხოს როგორც მკვლელობის დამამძიმებელი, ისე შემამსუბუქებელი გარემოებები. ობიექტური წინაპირობების სახით, უნდა არსებობდეს დამდგარი შედეგი და მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და შედეგს შორის, სუბიექტური წინაპირობა კი მდგომარეობს განზრახვაში, მისი პირდაპირი ან არაპირდაპირი სახით. ამ სახის მკვლელობის ყველაზე ტიპური შემთხვევებია მკვლელობა ჩადენილი *ექვიაწობის, შურისძიების, ურთიერთშელაპარაკების, შურის* და სხვა პირად საფუძვლებზე. ყველა იმ შემთხვევაში, როცა შეუძლებელია მკვლელობის მოტივის დადგენა, არ არსებობს ხარვეზის შევსების საშუალება და გამორიცხულია დამამძიმებელი გარემოების არსებობა, კვალიფიკაცია უნდა მოხდეს 108-ე მუხლით. ასეთ მკვლელობას

უმოტივოსაც უწოდებენ, თუმცა ეს არ გულისხმობს მოტივის არარსებობას. ამავე მუხლით კვალიფიცირდება დაზარალებულის თანხმობით ან ურთიერთშეთანხმებით ჩადენილი მკვლელობაც, რადგან თანხმობას იურიდიული მნიშვნელობა არ აქვს.

ექვიანობა გულისხმობს ნორმალურ და არა პათოლოგიურ (პარანოიულ) ექვიანობას, ის შეიძლება წარმოქმნილი იყოს როგორც ობიექტურად არსებული, ისე მოჩვენებითი ფაქტებით. მისი წარმოქმნის საფუძველია პირის ერთგულებასა თუ სიყვარულში დაექვება. ექვიანობა შეიძლება გადაიზარდოს *შურისძიებაში*, რომელიც შეიძლება გამოწვეულ იქნას უამრავი ცხოვრებისეული გარემოების შედეგად. ამ მუხლით უნდა დაკვალიფიცირდეს მკვლელობა, თუ გამოირიცხება რასობრივი, ეროვნული და ეთნიკური ნიშნით, ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით შურისძიება, რაც დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოებაა. *ურთიერთშელაპარაკებისას*, ანუ ჩხუბში ჩადენილად მკვლელობის კვალიფიკაციისთვის უნდა გამოირიცხოს მკვლელობის დამამძიმებელი გარემოებები, აგრეთვე აფექტი, გაუფრთხილებლობა და აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილება. აუცილებელია, დადგინდეს მოტივი, რაც მას გამიჯნავს ხულიგნური ქვენაგრძნობით ჩადენილი მკვლელობისგან. ამ მუხლით არ კვალიფიცირდება ჯანმრთელობის მძიმე ან ნაკლებად მძიმე დაზიანება, რომელიც შედეგად იწვევს დაზარალებულის სიკვდილს, რადგან სახეზე გვაქვს ბრალის ორმაგი ფორმა - განზრახვა ჯანმრთელობის დაზიანების მიმართ და გაუფრთხილებლობა სიკვდილის მიმართ, რაც გამორიცხავს განზრახ მკვლელობას.

მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში (მ.109 I & II)

სსკ 109-ე მუხლით გათვალისწინებული მკვლელობა მის ყველაზე საშიშ სახეს წარმოადგენს და მისი შემადგენელი 14 პუნქტიდან ერთის ჩადენაც საკმარისია ქმედების დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილად კვალიფიკაციისთვის. თუ არსებობს ორი ან მეტი დამამძიმებელი გარემოება, ქმედება კვალიფიცირდება ყველა პუნქტით. 109-ე მუხლი შეიცავს სამ ნაწილს, რომლებიც ერთმანეთისგან განსხვავდებიან სოციალური საშიშროებით და მათთვის დადგენილი სანქციებით, თუმცა დაყოფის ობიექტური კრიტერიუმი არ არსებობს.

ნაწილი I. ა) მკვლელობა მძევლად ხელში ჩაგდებასთან დაკავშირებით
გულისხმობს მსხვერპლისთვის წინასწარ, მისი ნების საწინააღმდეგოდ იძულებით თავისუფლების აღკვეთას, შესაბამისად ეს პუნქტი ყოველთვის დანაშაულთა ერთობლიობას გულისხმობს და კვალიფიცირდება დამატებით 144 ან 324 მუხლით,

იმის მიხედვით, თუ რა მიზნით იყო მძევალი აყვანილი. მსხვერპლი შეიძლება იყოს როგორც მძევლად აყვანილი, ისე სხვა პირიც (სამართალდამცავი მუშაკი).

ბ) მკვლელობა ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას. ამ ნაწილით ქმედების კვალიფიკაციისას აუცილებელია დადგინდეს მკვლელობის ჩადენის საშუალების საყოველთაო საშიშროება, რაც განისაზღვრება თავად ამ საშუალების გამოყენების საშიშროების ხასიათთან. კონკრეტულ შემთხვევაში გამოყენებული საშუალება უნდა ქმნიდეს საყოველთაო საშიშროებას. დამნაშავეს წინასწარ უნდა ჰქონდეს შეცნობილი, რომ იგი კლავს ადამიანს ისეთი საშუალებით, რომელიც დაზარალებულის გარდა საფრთხეს სხვა ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას უქმნის. ქმედების ამ პუნქტით კვალიფიკაციისთვის შედეგის დადგომა არ არის სავალდებულო, რადგან მაკვალიფიცირებელ ნიშანს თავად ხერხი წარმოადგენს. თუ რეალურად სახეზეა სხვა ადამიანის სიკვდილი ან ჯანმრთელობის დაზიანება, სახეზე გვექნება დანაშაულთა ერთობლიობა - კიდევ ერთი დამამძიმებელი გარემოებით კვალიფიკაცია (ორი ან მეტი პირის მკვლელობა). ასეთი მკვლელობა შეიძლება ჩადენილ იქნას როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განზრახვითაც. პირველ შემთხვევაში დამნაშავემ იცის, რომ მის ქმედებას აუცილებლად მოყვება თუნდაც ერთი სხვა პირის სიკვდილი ან ჯანმრთელობის დაზიანება, მეორე შემთხვევაში კი პირი გულგრილად ეკიდება ადამიანთა დაღუპვის შესაძლებლობას. თუ სახეზე დამატებით გვაქვს სხვათა სიკვდილი ან ჯანმრთელობის დაზიანება, მიზანშეწონილია ქმედების ერთობლიობით კვალიფიკაცია მკვლელობის მოტივს მნიშვნელობა არ აქვს, რადგან კვალიფიკაცია მკვლელობის განხორციელების ხერხს უკავშირდება. მსგავს დანაშაულს არ მიეკუთვნება ტერორისტული აქტი, რადგან იგი მიმართულია საზოგადოებრივი და სახელმწიფო უსაფრთხოების და არა ადამიანის წინააღმდეგ, ამასთან ტერორისტისთვის სულერთია, ვინ და რამდენი ადამიანი დაიღუპება.

გ) მკვლელობა სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით გულისხმობს, რომ მკვლელობამდე სხვა დანაშაული უკვე იყო ჩადენილი და დანაშაულის სუბიექტი ცდილობს დაფაროს როგორც დანაშაული, ისე მისი ჩამდენი პირები. მკვლელობამდე ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს არ აქვს მნიშვნელობა. დაზარალებული შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, რომელსაც, დამნაშავეს აზრით, იყო დანაშაულის ფაქტის მოწმე ან შეუძლია მისი მხილება. სხვა დანაშაულის ჩადენის გაადვილების მიზნით მკვლელობისას დამნაშავე სიცოცხლეს უსპობს პირს, რომელსაც მისი აზრით შეუძლია ხელი შეუშალოს მას დანაშაულის ჩადენაში. ამგვარი მკვლელობის ჩადენა ხდება პირდაპირი განზრახვით.

ნაწილი 2. ა) მკვლელობა დამნაშავესთვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალისა. ამგვარი სახის მკვლელობა გულისხმობს გაზრდილ საზოგადოებრივ საშიშროებას, რადგან სიცოცხლე ესპობა პოტენციურ ადამიანს. მნიშვნელობა არ აქვს ორსულობის ვადას ან ნაყოფის სიცოცხლისუნარიანობას. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისას აუცილებელია ქალის სიცოცხლის ხელყოფისას დამნაშავეს მიერ მისი ორსულობის მდგომარეობის წინასწარი შეცნობა. თუ დამნაშავე არ იყო დარწმუნებული ქალის ორსულობაში, მოქმედებს პრინციპი in dubio pro reo, შესაბამისად იგი პასუხს აგებს 108-ე მუხლით. თუ დამნაშავე დარწმუნებული იყო, ქალის ორსულობაში, თუმცა ეს ასე არ აღმოჩნდა, კვალიფიკაცია ხდება 108-ე მუხლით, რადგან სახეზე არ გვაქვს მაკვალიფიცირებელი ნიშნის ობიექტი.

ბ) დამნაშავესთვის წინასწარ შეცნობით არასრულწლოვნის ან უმწეო მდგომარეობაში მყოფის მკვლელობა ნოვაციაა, როგორც მაკვალიფიცირებელი გარემოება და მსგავსი დანაშაულის ზრდის ტენდენციის წინააღმდეგ ბრძოლის შედეგია. არასრულწლოვნად მიიჩნევა 18 წლამდე პირი, დანაშაულის ჩამდენი პირი სრულწლოვანი უნდა იყოს, რადგან არასრულწლოვანი ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია. შეცდომისას მხედველობაში მიიღება ობიექტურად არსებული რეალობა. უმწეო მდგომარეობაში იგულისხმება ფიზიკური ან ფსიქიკური უმწეობა. ფიზიკური მდგომარეობის გამო უმწეოა პირი ღრმად მოხუცებულობისას, ავადმყოფობისას, ძილში, სიმთვრალეში, რადგან მათ არ აქვთ წინააღმდეგობის გაწევის უნარი. ფსიქიკური უმწეობისას კი დაზარალებული ვერ აცნობიერებს მის წინააღმდეგ მიმართულ ხელყოფას, თუმცა წინააღმდეგობის გაწევის უნარი შეიძლება ჰქონდეს. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისთვის აუცილებელ ნიშანს წარმოადგენს მკვლელის მიერ პირის უმწეობის წინასწარ ცოდნა და სწორედ ამ ფაქტის გამოყენება. თუ მკვლელობის მოტივიც თავად წარმოადგენს დამამძიმებელ გარემოებას (ანგარება) მაშინ ქმედება დაკვალიფიცირდება დამამძიმებელ გარემოებათა ერთობლიობით.

გ) მკვლელობა ხულიგნური ქვენაგრძნობით ხდება საზოგადოებაში არსებული თანაცხოვრების წესების უგულებელყოფის შედეგად. დამნაშავეს ქცევა მიმართულია ზნეობრივი და სამართლებრივი ნორმებისადმი უპატივცემულობის გამოჩენისკენ. დამნაშავეს მოტივი ეფუძნება მისი მოქმედების თავისუფლების არასწორ აღქმას და ფორმულირდება, როგორც „ჩემთვის ყველაფერი დასაშვებია“. მსხვერპლის შერჩევა შემთხვევითია და მკვლელობა ხორციელდება მცირე საბაბის საფუძველზე (სიგარეტის მოთხოვნა), სპეციალური მიზნის გარეშე და შემთხვევითი შერჩევით. ხულიგნური ქვენაგრძნობით ჩადენილ მკვლელობას ზოგი მეცნიერი უმოტივოს უწოდებს, რაც არასწორია, რადგან დამნაშავეს აქვს თავისი მოტივაცია, რომელიც შესწავლილი უნდა იყოს, რათა მოხდეს ბრალის დამძიმება. მკვლელობის მოტივის

დაუდგენლობის შემთხვევაში დაუშვებელია ამ მუხლით კვალიფიკაცია (108).

ხულიგნური ქვენაგრძნობით მკვლელობა შეიძლება მოხდეს ჩხუბის შედეგად, თუმცა თუ მისი წამოწყება უკავშირდება დაზარალებულის ქცევას, ქმედება ამ პუნქტით ვერ დაკვალიფიცირდება. შესაძლებელია არსებობდეს შურისძიების მოტივიც, მაგრამ ის გამოდის არა დომინირებულ ფაქტორად, არამედ ხულიგნური მოტივის გამოვლენის ფორმად. თუ დანაშაულებრივი ქმედება დაიწყო ხულიგნობით და ის შემდეგ გადაიზარდა მკვლელობაში, სახეზე გვექნება დანაშაულთა ერთობლიობა.

ხულიგნური ქვენაგრძნობით მკვლელობის ჩადენა შესაძლებელია როგორც პირდაპირი, ისე - ევენტუალური განზრახვით. რომლის დროსაც მკვლელობისას მიზანი გამოიხატება იმ მოქმედების განხორციელებაში, რომელიც დაზარალებულის წინააღმდეგ არის მიმართული, ანუ არ სურს პირის სიკვდილი, მაგრამ არც გამორიცხავს მის დადგომას და შედეგის მიმართ გულგრილია.

დ) მკვლელობა რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური

შეუწყნარებლობის გამო. ამ ქვეპუნქტის არსებობა განპირობებულია კონსტიტუციის მე-14 მუხლით, რომელიც იცავს ადამიანთა თანასწორუფლებიანობას. ამ გარემოების არსი მდგომარეობს დაზარალებულის სხვა რასის, ეროვნების, ეთნიკური ჯგუფის თუ რელიგიისადმი კუთვნილების გამო სიძულვილში. 142¹-ე მუხლი ითვალისწინებს ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევის გამო პირის პასუხისმგებლობას, რომლის ერთ-ერთ დამამძიმებელ გარემოებად მითითებულია ქმედება, რომელმაც ამ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შედეგი გაუფრთხილებლობით გამოიწვია. ამ ქმედების ჩადენა გულისხმობს პირის მტრულ განწყობას სხვა რასისა თუ ეთნოსის მქონე პირის მიმართ, რაც პიროვნულ კონფლიქტში გადაიზრდება. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისას გამორიცხული არაა სხვა მოტივის არსებობაც, მაგრამ აუცილებელია ამ მოტივის დომინირება. უმეტეს შემთხვევაში ეს დანაშაული პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება.

ე) განზრახი მკვლელობა ჯგუფურად მოიცავს ჯგუფური დანაშაულის ყველა სახეს, რომელიც 27-ე მუხლშია მოცემული. ჯგუფურია დანაშაული, როდესაც ორი ან მეტი დამნაშავე სრულად ან ნაწილობრივ ახორციელებს მკვლელობის ობიექტურ შემადგენლობას და გამოდის თანამსრულებლად. იგი შეიძლება ჩადენილ იქნეს პირთა მიერ წინასწარ შეუთანხმებლად ან შეთანხმებით. შეთანხმებით ჩადენილი ჯგუფური დანაშაული უფრო საშიშია, რადგან პირის მხრიდან წინააღმდეგობის გაწევის შანსი მცირდება. იმისათვის რომ მკვლელობა დაკვალიფიცირდეს ჯგუფის მიერ ჩადენილად, აუცილებელია, რომ დამნაშავენი მოქმედებდნენ ერთიანი განზრახვით. უფრო მაღალი საშიშროების შემცველია ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი მკვლელობა. თანამონაწილეთა და თანამსრულებელთა

პასუხისმგებლობის საკითხი წყდება 25-ე მუხლის თანახმად. ასეთი სახის მკვლელობა პირდაპირი განზრახვით ხდება.

მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში (მ.109 II & III)

ნაწილი 2. ა) მკვლელობა დამნაშავესთვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალისა. ამგვარი სახის მკვლელობა გულისხმობს გაზრდილ საზოგადოებრივ საშიშროებას, რადგან სიცოცხლე ესპობა პოტენციურ ადამიანს. მნიშვნელობა არ აქვს ორსულობის ვადას ან ნაყოფის სიცოცხლისუნარიანობას. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისას აუცილებელია ქალის სიცოცხლის ხელყოფისას დამნაშავეს მიერ მისი ორსულობის მდგომარეობის წინასწარი შეცნობა. თუ დამნაშავე არ იყო დარწმუნებული ქალის ორსულობაში, მოქმედებს პრინციპი in dubio pro reo, შესაბამისად იგი პასუხს აგებს 108-ე მუხლით. თუ დამნაშავე დარწმუნებული იყო, ქალის ორსულობაში, თუმცა ეს ასე არ აღმოჩნდა, კვალიფიკაცია ხდება 108-ე მუხლით, რადგან სახეზე არ გვაქვს მაკვალიფიცირებელი ნიშნის ობიექტი.

ბ) დამნაშავესთვის წინასწარ შეცნობით არასრულწლოვნის ან უმწეო მდგომარეობაში მყოფის მკვლელობა ნოვაციაა, როგორც მაკვალიფიცირებელი გარემოება და მსგავსი დანაშაულის ზრდის ტენდენციის წინააღმდეგ ბრძოლის შედეგია. არასრულწლოვნად მიიჩნევა 18 წლამდე პირი, დანაშაულის ჩამდენი პირი სრულწლოვანი უნდა იყოს, რადგან არასრულწლოვანი ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია. შეცდომისას მხედველობაში მიიღება ობიექტურად არსებული რეალობა. უმწეო მდგომარეობაში იგულისხმება ფიზიკური ან ფსიქიკური უმწეობა. ფიზიკური მდგომარეობის გამო უმწეოა პირი ღრმად მოხუცებულობისას, ავადმყოფობისას, ძილში, სიმთვრალეში, რადგან მათ არ აქვთ წინააღმდეგობის გაწევის უნარი. ფსიქიკური უმწეობისას კი დაზარალებული ვერ აცნობიერებს მის წინააღმდეგ მიმართულ ხელყოფას, თუმცა წინააღმდეგობის გაწევის უნარი შეიძლება ჰქონდეს. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისთვის აუცილებელ ნიშანს წარმოადგენს მკვლელის მიერ პირის უმწეობის წინასწარ ცოდნა და სწორედ ამ ფაქტის გამოყენება. თუ მკვლელობის მოტივიც თავად წარმოადგენს დამამძიმებელ გარემოებას (ანგარება) მაშინ ქმდება დაკვალიფიცირდება დამამძიმებელ გარემოებათა ერთობლიობით.

გ) მკვლელობა ხულიგნური ქვენაგრძნობით ხდება საზოგადოებაში არსებული თანაცხოვრების წესების უგულებელყოფის შედეგად. დამნაშავეს ქცევა მიმართულია ზნეობრივი და სამართლებრივი ნორმებისადმი უპატივცემულების გამოჩენისკენ. დამნაშავეს მოტივი ეფუძნება მისი მოქმედების თავისუფლების არასწორ აღქმას და ფორმულირდება, როგორც „ჩემთვის ყველაფერი დასაშვებია“. მსხვერპლის შერჩევა შემთხვევითია და მკვლელობა ხორციელდება მცირე საბაზის საფუძველზე

(სიგარეტის მოთხოვნა), სპეციალური მიზნის გარეშე და შემთხვევითი შერჩევით. ხულიგნური ქვენაგრძნობით ჩადენილ მკვლელობას ზოგი მეცნიერი უმოტივოს უწოდებს, რაც არასწორია, რადგან დამანშავეს აქვს თავისი მოტივაცია, რომელიც შესწავლილი უნდა იყოს, რათა მოხდეს ბრალის დამძიმება. მკვლელობის მოტივის დაუდგენლობის შემთხვევაში დაუშვებელია ამ მუხლით კვალიფიკაცია (108).

ხულიგნური ქვენაგრძნობით მკვლელობა შეიძლება მოხდეს ჩხუბის შედეგად, თუმცა თუ მისი წამოწყება უკავშირდება დაზარალებულის ქცევას, ქმედება ამ პუნქტით ვერ დაკვალიფიცირდება. შესაძლებელია არსებობდეს შურისძიების მოტივიც, მაგრამ ის გამოდის არა დომინირებულ ფაქტორად, არამედ ხულიგნური მოტივის გამოვლენის ფორმად. თუ დანაშაულებრივი ქმედება დაიწყო ხულიგნობით და ის შემდეგ გადაიზარდა მკვლელობაში, სახეზე გვექნება დანაშაულთა ერთობლიობა.

ხულიგნური ქვენაგრძნობით მკვლელობის ჩადენა შესაძლებელია როგორც პირდაპირი, ისე - ევენტუალური განზრახვით. რომლის დროსაც მკვლელობისას მიზანი გამოიხატება იმ მოქმედების განხორციელებაში, რომელიც დაზარალებულის წინააღმდეგ არის მიმართული, ანუ არ სურს პირის სიკვდილი, მაგრამ არც გამორიცხავს მის დადგომას და შედეგის მიმართ გულგრილია.

დ) მკვლელობა რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური

შეუწყნარებლობის გამო. ამ ქვეპუნქტის არსებობა განპირობებულია კონსტიტუციის მე-14 მუხლით, რომელიც იცავს ადამიანთა თანასწორუფლებიანობას. ამ გარემოების არსი მდგომარეობს დაზარალებულის სხვა რასის, ეროვნების, ეთნიკური ჯგუფის თუ რელიგიისადმი კუთვნილების გამო სიძულვილში. 142¹-ე მუხლი ითვალისწინებს ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევის გამო პირის პასუხისმგებლობას, რომლის ერთ-ერთ დამამძიმებელ გარემოებად მითითებულია ქმედება, რომელმაც ამ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შედეგი გაუფრთხილებლობით გამოიწვია. ამ ქმედების ჩადენა გულისხმობს პირის მტრულ განწყობას სხვა რასისა თუ ეთნოსის მქონე პირის მიმართ, რაც პიროვნულ კონფლიქტში გადაიზრდება. ამ პუნქტით კვალიფიკაციისას გამორიცხული არაა სხვა მოტივის არსებობაც, მაგრამ აუცილებელია ამ მოტივის დომინირება. უმეტეს შემთხვევაში ეს დანაშაული პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება.

ე) განზრახი მკვლელობა ჯგუფურად მოიცავს ჯგუფური დანაშაულის ყველა სახეს, რომელიც 27-ე მუხლშია მოცემული. ჯგუფურია დანაშაული, როდესაც ორი ან მეტი დამანშავე სრულად ან ნაწილობრივ ახორციელებს მკვლელობის ობიექტურ შემადგენლობას და გამოდის თანამსრულებლად. იგი შეიძლება ჩადენილ იქნეს პირთა მიერ წინასწარ შეუთანხმებლად ან შეთანხმებით. შეთანხმებით ჩადენილი ჯგუფური დანაშაული უფრო საშიშია, რადგან პირის მხრიდან წინააღმდეგობის

გაწევის შანსი მცირდება. იმისათვის რომ მკვლელობა დაკვალიფიცირდეს ჯგუფის მიერ ჩადენილად, აუცილებელია, რომ დამნაშავენი მოქმედებდნენ ერთიანი განზრახვით. უფრო მაღალი საშიშროების შემცველია ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი მკვლელობა. თანამონაწილეთა და თანამსრულებელთა პასუხისმგებლობის საკითხი წყდება 25-ე მუხლის თანახმად. ასეთი სახის მკვლელობა პირდაპირი განზრახვით ხდება.

ნაწილი 3. ა) მკვლელობა ორი ან მეტი პირისა გულისხმობს ორი ან მეტი განზრახ მკვლელობას, რომელიც ჩადენილია ერთდროულად ან სხვა პირის მკვლელობას პირველი მსხვერპლის მკვლელობიდან მცირე დროის განმავლობაში. ამ დროს მკვლელი მოქმედებს ერთიანი განზრახვით. ეს გარემოება მაკვალიფიცირებელია, რადგან მკვლელობას უფრო მძიმე შედეგი მოყვება, ვიდრე ჩვეულებრივი მკვლელობისას. თუ ორი ან მეტი მკვლელობის მიმართ არ არსებობს ერთიანი განზრახვა და პირი არცერთისთვის მსჯავრდებული არ ყოფილა, თითოეულ მკვლელობას ცალკე კვალიფიკაცია მიეცემა და მოხდება სასჯელის შეკრება 108-ე მუხლით. თუ სახეზეა ერთი მკვლელობა და მკვლელობის მცდელობა, ქმდება დაკვალიფიცირდება, როგორც მკვლელობა (108) და ორი ან მეტი პირის მკვლელობის მცდელობა. თუ დანაშაული ხორციელდება ერთიანი განზრახვით სხვადასხვა დროს, განზრახვა შეიძლება იყოს მხოლოდ პირდაპირი, ერთდროული მკვლელობისას კი - ორივე სახის. გამორიცხული არაა რამდენიმე მოტივის არსებობაც (ხულიგნური ქვენაგრძნობა + დანაშაულის დაფარვა).

ბ) მკვლელობა განსაკუთრებული სისასტიკით შეიძლება გამოვლინდეს როგორც დანაშაულის ჩადენის ხერხში, ისე მკვლელობასთან დაკავშირებულ სხვა გარემოებებში. აუცილებელია დადგინდეს, რომ დამნაშავეს განზრახვა მოიცავდა განსაკუთრებულ სისასტიკეს, როგორც მკვლელობის დამამძიმებელ გარემოებას. ყველა კონკრეტულ შემთხვევაში ყურადღება ექცევა დამნაშავეს დამოკიდებულებას არა მარტო შედეგის, არამედ თავად სისასტიკისადმიც. სისასტიკის ცნება წარმოადგენს არა სამედიცინო, არამედ იურიდიულ ცნებას. სასტიკია მკვლელობის ის შემთხვევები, რომლის დროსაც მსხვერპლის სიცოცხლის მოსპობის მიზნის გარდა, დამნაშავეს თავისი მოქმედებით მიზნად ისახავს განსაკუთრებული ტანჯვის მიყენებას დაზარალებულისადმი (წამება, ცოცხლად დაწვა, შიმშილით მოკვლა). განზრახვის რეალიზაციის მრავალი ჭრილობის მოქმედება უპირობოდ არ ნიშნავს განსაკუთრებულ სისასტიკეს თუ სახეზე გამართლებული აფექტის მდგომარეობა გვაქვს. მას მიეკუთვნება ახლოებლების წინ ადამიანის მკვლელობაც, რომლის დროსაც სისასტიკე ვლინდება დამნაშავეს გულგრილობაში მსხვერპლის ახლობელთა მიმართ. მკვლელობის შემდეგ გვამის დანაწევრება არ გულისხმობს

განსაკუთრებულ სისასტიკეს, რადგან სიკვდილის შემდეგ უკვე აღარ არსებობს დანაშაულის ობიექტი.

გ) მკვლელობა ანგარებით ან შეკვეთით გულისხმობს მკვლელობას, რომლის მიზანი მატერიალური გამორჩენის მიღებაა (ან თანამდებობის დაუფლება, თუ ის მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას უკავშირდება). ანგარება გულისხმობს გამდიდრებისკენ მისწრაფებას. ანგარებით მკვლელობად ჩაითვლება მსხვერპლთან ერთად შემეძინილი საერთო საკუთრების, მემკვიდრეობის მისაღებად ან მატერიალური ხარჯისგან გათავისუფლების მიზნით ჩადენილი მკვლელობა. ანგარების მოტივი წინ უნდა უსწრებდეს მკვლელობას, წინააღმდეგ შემთხვევაში გვაქვს დანაშაულთა ერთობლიობა (მკვლელობა და ქონებრივი დანაშაული). აუცილებელი არაა მოტივის რეალიზება, მისი არსებობაც კი უკვე მაკვალიფიცირებელი გარემოებაა. განზრახვის სახე მხოლოდ პირდაპირია, თუ მკვლელობა არ ხორციელდება ყაჩაღური განზრახვისას (ქურქის გახდა). მკვლელობა შეკვეთით წარმოადგენს ანგარებითი მკვლელობის სახესხვაობას, თუმცა ქონებრივი მოტივი შეიძლება არც იყოს გამოკვეთილი. შეკვეთას არ წარმოადგენს მეგობრის თხოვნა. თუ სახეზე გვაქვს მხოლოდ ანგარებით მკვლელობა, განზრახვის სახე ყოველთვის პირდაპირია, თუმცა ყაჩაღური თავდასხმის დროს შესაძლოა არაპირდაპირი განზრახვაც გვქონდეს.

დ) მკვლელობა მსხვერპლის სხეულის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის გადანერგვის ან სხვაგვარად გამოყენების მიზნით. ამგარემოების დამამძიმებლად აღიარება განპირობებულია მედიცინის უკანასკნელი მიღწევებით, რის გამოც წარმოიშვა სოციალურად დაუცველი ფენებისა და ბავშვების მომეტებულად დაცვის საჭიროება. ამ სახის მკვლელობა შეიძლება განხორციელდეს როგორც სამედიცინო დაწესებულებაში მყოფი ავადმყოფის მიმართ, ისე ძალადობის გზით ქსოვილის მოპოვების გზითაც. ამ დანაშაულის მოტივი უმეტესად ანგარებითია, თუმცა შეიძლება იყოს ასევე ახლობლის გადარჩენა, ექსპერიმენტის ჩატარების უზრუნველყოფა ან სხვა. 134-137-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულთა არსებობისას გვაქვს ერთობლიობა. ეს დანაშაულიც მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით ხორციელდება.

ე) მკვლელობა არაერთგზის (გარდა 110-114 მუხლებით გათვალისწინებული მკვლელობებისა). არაერთგზისი დანაშაული გულისხმობს წინათ ნასამართლევი პირის მიერ ამ კოდექსის იმავე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენას, შესაბამისად ამ პუნქტით პასუხისმგებლობის დამძიმებისთვის უნდა არსებობდეს ორი მკვლელობა, გაყოფილი ნასამართლობის ნიშნით და არაერთიანი განზრახვით. არაერთგზისად არ ჩაითვლება მკვლელობა, თუ პირს ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებული აქვს. ეს გარემოება პერსონალურად შეერაცხება ამსრულებელს,

ამასთან, წინა დანაშაულში მისი მონაწილეობის ხარისხი მხედველობაში არ მიიღება კვალიფიკაციის ეტაპზე.

ვ) მკვლელობა მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით ძირითადად შურისძიებას წარმოადგენს, რომლის ადრესატიც შეიძლება თავად პირი ან მისი ახლო ნათესავი იყოს. მკვლელობის ამ პუნქტით კვალიფიკაცია ხდება მაშინაც, როცა შურისძიების მოტივის დადგენა შეუძლებელია, მაგრამ მკვლელობა ხორციელდება დაზარალებულის მართლზომიერი საქმიანობისთვის ხელის შეშლის მიზნით ან მის საზოგადოებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით. სამსახურებრივი საქმიანობის შემსრულებელი შეიძლება იყოს ნებისმიერი რანგის თანამდებობის პირი, მთავარია მისი საქმიანობა შეესაბამებოდეს კანონს. მნიშვნელობა არ აქვს, თუ როდის ხდება მკვლელობა, დაზარალებულის მიერ მოვალეობის შესრულებისას, თუ ხანგრძლივი დროის გასვლის შემდეგ. მთავარია დადგინდეს, რომ მკვლელობა მის საქმიანობას უკავშირდება. ამ პუნქტით ხდება ისეთი პირის მკვლელობის კვალიფიკაციაც, რომელიც არ წარმოადგენს თანამდებობის პირს, მაგრამ თავისი მოქმედებით იხდის მოქალაქეობრივ ვალს. სამწუხაროდ, სს კანონმდებლობა გაუმართლებლად ავიწროებს იმ პირთა წრეს, რომელთა მკვლელობაც მაკვალიფიცირებელ გარემოებად ჩაითვლება.

მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით(მ.110)

ევთანაზია - მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით(მუხლი 110). ევთანაზია (ეუს-კარგი თანატოს-სიკვდილი) გულისხმობს ადამიანის სიკვდილის განზრახ დაჩქარებას ან ტერმინალურ მდგომარეობაში მოურჩენელი ავადმყოფისთვის სიცოცხლის მოსპობას მისი ტანჯვისგან გათავისუფლების მიზნით. ევთანაზია წარმოშობს კონფლიქტს ორ უფლებას შორის: მომაკვდავი ადამიანის სიცოცხლის უფლება და თავად მომაკვდავის სიკვდილის სურვილი. განასხვავებენ ნებაყოფლობით და იძულებით, აქტიურ და პასიურ, პირდაპირ და არაპირდაპირ ევთანაზიას. იძულებითი - მკვლელობა ხორციელდება მსხვერპლის თანხმობის გარეშე (მას არ სურს სიკვდილი) იმ საფუძველით, რომ მისი შენარჩუნება საზოგადოებას ტვირთად აწევს. ნებაყოფლობითი - მსხვერპლს სურს სიკვდილი. აქტიური ევთანაზია გულისხმობს უკურნებელი დაავადების ტერმინალურ სტადიაზე მყოფი ავადმყოფის მიმართ ისეთი პრეპარატის გამოყენებას, რომელიც აჩქარებს სიკვდილს, ხოლო პასიური ევთანაზია გულისხმობს დამხმარე თერაპიის შეწყვეტას, რაც იმავე შედეგს იწვევს, მაგრამ სიკვდილი ბუნებრივად დგება. პასიური

ნებაყოფლობითი ევთანაზია ლეგალურია - პაციენტის უფლებები შესახებ კანონი აღიარებს მოქალაქის უფლებას, წინასწარ წერილობით გამოხატოს ნება უგონო მდგომარეობაში აღმოჩენისას მისთვის სიცოცხლის შემანარჩუნებელი მკურნალობის ჩატარების შესახებ თუ ეს გარემოებები უკურნებელი დაავადების ტერმინალური სტადიით არის გამოწვეული. აქტიურ ნებაყოფლობით ევთანაზიას კი ქვეყნების ერთი, ყველაზე დიდი ჯგუფი მარტივ მკვლელობად აფასებს (ინგლისი, საფრანგეთი, რუსეთი), მეორე - შედარებით მსუბუქ სასჯელს აწესებს (გერმანია ავსტრია შვეიცარია), მესამე ჯგუფმა კი მოახდინა მისი დეკრიმინალიზაცია (პერუ, ურუგვაი, ჰოლანდია).

ექიმები ვალდებული არიან გამოიყენონ ახალი სამეცნიერო და ტექნიკური მიღწევები, მაგრამ ბოროტად არ უნდა ისარგებლონ ამით. ექიმს უფლება არ აქვს ავადმყოფს ადვილი სიკვდილის უფლება წაართვას. გარდაუვალი სიკვდილის როგორც გაჭიანურება, ისე დაჩქარება თანაბარი სიმძიმის დანაშაულია. ექიმს უფლება აქვს თავისი მეცნიერული რწმენის საფუძველზე გამართოს აპარატი, როცა ხელოვნურად ხდება სიცოცხლის შენარჩუნება, თუკი აპარატის გარეშე სიცოცხლის დამოუკიდებლად აღდგენა შეუძლებელია. აქტიური ევთანაზიის წინააღმდეგ კი არსებობს სერიოზული არგუმენტები, როგორც რელიგიური და სამედიცინო, ისე სოციალური და სისხლისსამართლებრივი კუთხით, რის გამოც მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით მიეკუთვნება პრივილეგიურულ შემადგენლობათა ჯგუფს. მკვლელობა ხდება მსხვერპლის დაჟინებული თხოვნით.

ქმედებას ევთანაზიის კვალიფიკაცია რომ მიეცეს, თხოვნა უნდა მომდინარეობდეს მხოლოდ ავადმყოფისგან, თხოვნა ადვილი სიკვდილის შესახებ გამოთქმული უნდა იყოს გაცნობიერებულად, საღი გონებით, განმეორებული უნდა იყოს არაერთგზის, ავადმყოფი უნდა მოქმედებდეს იძულების გარეშე, სიკვდილის სურვილის შესახებ საფუძველი უნდა იყოს ავადმყოფობით გამოწვეული ძლიერი ფიზიკური და არა სულიერი ტკივილი. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება დამნაშავის მოქმედების სუბიექტურ შემადგენლობას, ქმედების ერთადერთი მოტივი სიბრაღული უნდა იყოს და მზინად ისახავდეს მომაკვდავის ძლიერი ფიზიკური ტკივილისგან გათავისუფლებას.

მკვლელობა უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში(მ.111)

აფექტი - განზრახ მკვლელობა უეცარი, ძლიერი სულიერი აღელვების მდგომარეობაში (მუხლი 111). აფექტში ჩადენილი მკვლელობისათვის

პასუხისმგებლობის შემსუბუქება ორი გარემოებით არის განპირობებული: დამნაშავე მოქმედებს განსაკუთრებულ ფსიქიკურ სიტუაციაში (უეცრად აღძრული ძლიერი სულიერი არელვების მდგომარეობაში) და მკვლელობა პროვოცირებულია თვით დაზარალებულის ქცევით - მისი მართლსაწინააღმდეგო მოქმედება იწვევს დამნაშავეს აფექტს და აქედან გამომდინარე სურვილს, მოკლას დაზარალებული. აფექტი არის უეცრად აღძრული და სწრაფწარმოშობის სულიერი განცდა, რომელიც იწვევს შეგნებული ნებელობითი კონტროლის შემცირებას და გამოსავალს მოქმედებაში პოულობს. აფექტი შეიძლება გამოწვეულ იქნას სხვადასხვა ფაქტორით: სოციალური ურთიერთობის მართლსაწინააღმდეგო ან ზნეობრივი ნორმების დარღვევით. მაპროვოცირებელი ქმედებების ამომწურავი ჩამონათვალი მოცემულია 111-ე მუხლში - ეს შეიძლება იყოს *მართლსაწინააღმდეგო ძალადობა*, რომელიც გულისხმობს როგორც ფიზიკურ (ცემა), ისე ფსიქიკურ ძალადობას (მუქარა), *მძიმე შეურაცხყოფა*, გამოხატული სიტყვიერად, ფიზიკური ზემოქმედებით ან სხვა სახით. საკითხი იმის შესახებ, თუ რა მოქმედება შეიძლება ჩაითვალოს მძიმე შეურაცხყოფად, უნდა გადაწყდეს ყველა ცალკეულ შემთხვევაში საქმის კონკრეტულ გარემოებათა გათვალისწინებით. სიმძიმის ხარისხის დასადგენად მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული შეურაცხყოფის შინაარსი და ფორმა, თ რამდენად ეწინააღმდეგება იგი საყოველთაოდ აღიარებულ ზნეობრივ ნორმებს. *მძიმე ამორალური ქცევა* გულისხმობს ღალატს, შვილად აყვანის საიდუმლოების გახმაურებას და ა.შ. აფექტის წარმოშობა შეიძლება განაპირობოს არაერთგზისი მართლსაწინააღმდეგო ან ამორალური ქცევით განპირობებულ ფსიქიკურმა ტრავმამ. ფსიქიკაზე სისტემატური ზემოქმედების შედეგად ხდება ნეგატიური ემოციების აკუმულირება და გამორიცხული არ არის აფექტური აფეთქება, როდესაც მოთმინების ფიალა ივსება.

მკვლელობის 111-ე მუხლით კვალიფიკაციისთვის აუცილებელია, რომ ადამიანის სიცოცხლის განზრახ მოსპობა წარმოადგენდეს დამნაშავეს საპასუხო რეაქციას დაზარალებულის არამართლზომიერ ქცევაზე. აფექტური მდგომარეობა წარმოიშობა მართლსაწინააღმდეგო ქცევისთანავე, მაგრამ შესაძლოა მკვლელობა ჩადენილი ქნეს გარკვეული დროის გასვლის შემდეგაც, თუ ფსიქიკური ტრავმა ძალიან მძიმე იყო და კონკრეტულ სიტუაციაში დამნაშავეს არ ჰქონდა შესაძლებლობა რეაგირება მოეხდინა მართლსაწინააღმდეგო აქტზე. კვალიფიკაციისთვის ის არის აუცილებელი, რომ აფექტის წარმოქმნასა და მის რეალიზაციას შორის არ იყოს დრო გასული. აფექტის ნიადაგზე ჩადენილი მკვლელობის სუბიექტური შემადგენლობა გულისხმობს პირდაპირ განზრახვას. პირის სურვილი შეიძლება მიმართული იყოს როგორც განსაზღვრული, ისე

განუსაზღვრელი შედეგის მიღწევისკენ. მკვლელობის მოტივს კვალიფიკაციაზე გავლენა არ აქვს - მოტივი შეიძლება იყოს შურისძიება, სიძულვილი, ეჭვი და ა.შ. თუ მსხვერპლის მკვლელობა აფექტის მდგომარეობაშია ჩადენილი, არ შეიძლება ბრალის დამძიმება რაიმე მაკვალიფიცირებელი გარემოების არსებობის მიუხედავად. ერთადერთი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება გათვალისწინებულია 111-ე მუხლის მეორე ნაწილშივე, რომელიც გულისხმობს ორი ან მეტი ადამიანისთვის სიცოცხლის მოსპობას აფექტის მდგომარეობაში. ამ ნაწილით ქმედების კვალიფიკაციისთვის აუცილებელია, დადგინდეს, რომ მკვლელობები ჩადენილი იყო ერთდროულად, ერთ ადგილას და ერთიანი განზრახვით.

დედის მიერ ახალშობილის განზრახ მკვლელობა (მ. 112)

ამ მუხლის არსებობა ახალ სისხლის სამართლის კოდექსში ნოვაციას წარმოადგენს, რაც მშობიარე ქალის ფსიქოტრავმულ ან ისეთ ფსიქიკურ მდგომარეობაში ყოფნის შესაძლებლობით არის განპირობებული, როდესაც თავისი მოქმედების მიმართ შესუსტებული აქვს კონტროლის უნარი. ამ დანაშაულის ჩადენა შესაძლებელია როგორც მოქმედებით, ისე უმოქმედობით, პირდაპირი განზრახვით. მკვლელობა უნდა მოხდეს მშობიარობისას ან მშობიარობის შემდეგ დროის განსაზღვრულ, მცირე პერიოდში, რომელიც ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა განისაზღვროს. თუ მშობიარობა დაწყებულია, სახეზეა ნაყოფის მოსპობა და არა ახალშობილის მკვლელობა, რაც გვექნება იმ შემთხვევაში, თუ ახალშობილის სხეულის რომელიმე ნაწილი გამოეყო საშოს. მკვლელობის ჩადენის მოტივი ბევრნაირი შეიძლება იყოს, თვით მშობიარობის პორცესსაც შეუძლია ძლიერი ზეგავლენა მოახდინოს მშობიარე ქალზე. თუ დადგინდება, რომ ქალის მშობიარობა პირველი არ არის და მიმდინარეობს განსაკუთრებული ემოციის გარეშე, თუ დედა წინასწარ მოფიქრებული განზრახვით კლავს ბავშვს, ეს ქმედება 109-ე მუხლით დაკვალიფიცირდება. ამ დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება მხოლოდ ახალშობილის დედა იყოს. შესაძლებელია დანაშაულში თანამონაწილეობა, რომლის შემთხვევაშიც ქმედება დაკვალიფიცირდება 109-ე მუხლით (არასრულწლოვნის მკვლელობა).

მკვლელობა აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს გადაცილებით (მ.113)

მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი არსებობს მომგერიებლის მიერ თავდაცვის აშკარა შეუსაბამობა მასზე თავდასხმის ხასიათსა და საშიშროებასთან, დგება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა, თუმცა იგი მიჩნეულია

პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებად. სახეზე გვაქვს აუცილებელი მოგერიების ფარგლების ექსტენსიური (დროითი ფარგლების) ან ინტენსიური (მოგერიების ფარგლების) გადაცილება. დანაშაულის ობიექტური მხარე ხასიათდება აქტიური მოქმედებით, რომელიც მიმართულია იმ ადამიანისთვის სიცოცხლის მოსასპობად, რომელმაც საშიში ხელყოფა ჩაიდინა. იმისთვის, რომ ზუსტად იქნეს განსაზღვრული, გადასცილდა თუ არა პირის მოქმედება აუცილებელი მოგერიების ფარგლებს, პირველ რიგში უნდა დადგინდეს, იმყოფებოდა თუ არა იგი აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში, ხოლო შემდეგ განისაზღვროს დაცვის მართლზომიერების ფარგლები. აუცილებელი მოგერიების ფარგლების დასადგენად ყურადღება უნდა მიექცეს არამარტო დაცვისა და თავდასხმის საშუალებას, არამედ თავდასხმის საშიშროების ხარისხს, თავდასხმის თავიდან აცილებისთვის მის შესაძლებლობას, თავდამსხმელთა და მომგერიებელთა რაოდენობასა და ასაკს, იარაღის არსებობას და სხვა გარემოებებს. გაუფრთხილებლობით მიყენებული ზიანი არ იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. იმ შემთხვევაშიც, როცა მიყენებული ზიანი უფრო დიდია ვიდრე თავიდან აცილებული, არ არსებობს აუცილებელი ფარგლების გადაცილება, თუ არ გვაქვს აშკარა შეუსაბამობა დაცვასა და ხელყოფის ხასიათს შორის. მომგერიებლის მიერ თავდამსხმელის მკვლელობა იმ შემთხვევაში იქნება აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილება, თუ არსებული სიტუაცია გამორიცხავდა დაცვისთვის იმ საშუალების გამოყენებას, რითაც დაზარალებულს სიცოცხლე მოესპო. თავდამსხმელისთვის სიცოცხლის მოსპობა თავდასხმის დამთავრების შემდეგ, როდესაც მომგერიებელს შეცნობილი აქვს, რომ საფრთხე აღარ არსებობს, ვერ დაკვალიფიცირდება ამ მუხლით, რადგან არ არსებობს აუცილებელი მდგომარეობა. თუ ეს გარემოება პირისთვის ცნობილი არ იყო, მაშინ სახეზე გვექნება ბრალის გამომრიცხველი მისატევებელი შეცდომა. იმ შემთხვევაშიც, თუ აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებით ორი ან მეტი პირის მკვლელობა გვაქვს, ქმედება კვალიფიცირდება კოდექსის 113-ე მუხლით. ამ დანაშაულის ჩადენა პირდაპირი განზრახვით **შეუძლებელია**, სახეზე გვაქვს მხოლოდ განზრახი მოქმედება. პირდაპირი განზრახვით ჩადენილი ქმედება დაკვალიფიცირდება 108-ე მუხლით.

მკვლელობა დანაშაულის შეპყრობისთვის აუცილებელი ზომის გადაცილებით(მ.114)

ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის მიღებამდე ამ დანაშაულის ჩამდენი პირი განიხილებოდა აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებით მოქმედ

პირად, რაც გაუმართლებელია, რადგან არსებობს პრინციპული განსხვავება აუცილებელ მოგერიებასა და დამნაშავეს შეპყრობას შორის ისევე, როგორც არსებობს განსხვავება ზიანის მიყენების მართლზომიერებასთან დაკავშირებით. დამნაშავეს შეპყრობისთვის აუცილებელი ზომის გადაცილება ნიშნავს ამ ზომის აშკარა შეუსაბამობას შესაპყრობი პირის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმესა და შეპყრობის გარემოებებთან. დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობა ხასიათდება ისეთი მოქმედებით, რომელიც აშკარად არ შეესაბამება დამნაშავეს მიერ ჩადენილი დანაშაულის ხასიათს საშიშროებასა და შეპყრობის გარემოებებს. პირმა შეიძლება გაუწიოს წინააღმდეგობა შემპყრობს, მაგრამ იგი სხვა საშუალებითაც შეიძლება იყოს დაძლეული. აუცილებელია, რომ დამნაშავე მოქმედებდეს დანაშაულის ჩამდენი პირის შეპყრობის სიტუაციაში. თუ შეპყრობა ხდება ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი ხელყოფის დროს ან წინააღმდეგობის გაწევისას, სიცოცხლის მოსპობა ხორციელდება აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში ან მისი ფარგლების გადაცილებით. დანაშაულებრივი ხელყოფის დამთავრების შემდეგ ან სხვა სიტუაციაში (გაქცევისას) აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობა აღარ არსებობს. დამნაშავეს შეპყრობისას ადამიანისთვის სიცოცხლის მოსპობა უნდა გაიმძღვნოს შურისძიების მოტივით მკვლელობისგან, რაც თვითგასწორების აქტს წარმოადგენს. დამნაშავეს შეპყრობის მიზანი პირის ხელისუფლების ორგანოში წარდგენა, რაც გამორიცხავს პირდაპირი განზრავის არსებობას. თუ პირის მხრიდან არ ხდება წინააღმდეგობის გაწევა, ქმედება დაკვალიფიცირდება 108-ე, 109-ე ან 111-ე მუხლით.

თვითმკვლელობამდე მიყვანა(მ.115)

დანაშაულის ობიექტური მხარე ხასიათდება მსხვერპლის თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე მიყვანის მუქარით, სასტიკი მოპყრობით ან მისი პატივის ან ღირსების სისტემატური დამცირებით. კანონმდებელი უთითებს იმ ხერხზეც, რომლის დახმარებითაც დამნაშავეს მიჰყავს დაზარალებული თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე. თვითმკვლელობამდე მიყვანა ნიშნავს მსხვერპლის მიმართ დამნაშავეს მიერ რიგი არამართლზომიერი ქმედების ჩადენას. *მუქარაში* შეიძლება ვიგულისხმოთ სიკვდილის თუ ჯანმრთელობისთვის ზიანის მიყენების, სამსახურიდან დათხოვნის, სახლის დაწვისა და სხვა ნებისმიერი მუქარა. დისპოზიციაში არ არის ახნილი მუქარის შინაარსი და ხასიათი, ამიტომ მუქარის ხასიათს კვალიფიკაციისას მნიშვნელობა არ ენიჭება, მთავარია მუქარას იყოს მართლსაწინააღმდეგო. იგი შეიძლება იყოს ერთჯერადი ან მრავალდღეჯარდი, დაზარალებულის მიერ უნდა აღიქმებოდეს, როგორც მისი უფლებებისა და

კანონიერი ინტერესის საწინააღმდეგო. *სასტიკი მოპყრობა*, როგორც თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე მიყვანის საშუალება, შეფასებითი ცნებაა და სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს. სასტიკი მოპყრობა გულისხმობს ისეთ ქმედებათა ჩადენას, რომელიც დაზარალებულს განსაკუთრებულ ფიზიკურ ან ზნეობრივ ტანჯვას აყენებს (ცემა, ტანჯვა, უაზრო, მძიმე სამუშაოს შესრულების იძულება). იგი შეიძლება ატარებდეს სისტემატურ ხასიათს ან ერთჯერად აქტს. *მსხვერპლის მიმართ პატივისა და ღირსების სისტემატური დამცირება* შეიძლება გამოიხატოს ფსიქოსადიზმში, შეურაცხყოფასა სხვა ქმედებებში.

თვითმკვლელობამდე მიყვანის მრავალი ხერხიდან უმრავლესობა თავად წარმოადგენს სისხლისსამართლებრივად დასჯად ქმედებას. თუ ქმედება სრულად არის მოცული 115-ე მუხლით, მაშინ ის ამ დანაშაულის ნაწილია და სხვა მუხლებით კვალიფიკაციას არ საჭიროებს. თუმცა, თუ დამნაშავეს მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, რომელმაც დაზარალებული თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე მიიყვანა, სისხლის სამართლის კოდექსით უფრო მკაცრად ისჯება, ქმედება დაკვალიფიცირდება დანაშაულთა ერთობლიობით. დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის სავალდებულო ნიშანს წარმოადგენს თვითმკვლელობის ან მისი მცდელობის ფაქტის არსებობა. დანაშაული დამთავრებულია მცდელობის ეტაპზევე. თავის მოკვლის განზრახვა ან მომზადება ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობას არ ქმნის. დანაშაულის შემადგენლობის აუცილებელი ნიშანია დამნაშავეს მოქმედებასა და დაზარალებულის თვითმკვლელობამდე ან მის ცდამდე მიყვანას შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა. მცირეწლოვანი ან შეურაცხადი პირის თვითმკვლელობამდე მიყვანა წარმოადგენს შუალობით მკვლელობას, ისევე როგორც ფიზიკური იძულება, როდესაც პირს არ შეუძლია საკუთარი ნების გამოყვანა (გამოუვალ მდგომარეობაში ჩაყენება).

სიცოცხლის მოსპობა გაუფრთხილებლობით(მ.116)

სისხლის სამართლის კოდექსის 116-ე მუხლით გათვალისწინებული სიცოცხლის მოსპობა გაუფრთხილებლობით არის სიცოცხლეზე დანაშაულებრივი ხელყოფის სახესხვაობა და არა მკვლელობა. იგი საშიშია საზოგადოებისთვის დამდგარი შედეგის გამო. იგი შეიძლება განხორციელდეს როგორც თვითმედოვნების, ისე დაუდევრობის შედეგად. ზემოაღნიშნული მუხლით პასუხისმგებლობა დგება მაშინ, როცა დამნაშავე არღვევს საყოველთაოდ სავალდებულო წინდახედულების ნორმებს. თვითიმედოვნებით სიცოცხლის მოსპობის შემთხვევაში პირი ითვალისწინებს თავისი ქმედების მავნე შედეგის

დადგომის აბსტრაქტულ და არა კონკრეტულ შესაძლებლობას. ნებელობითი მომენტი კი ხასიათდება პირის უსაფუძვლო იმედით, რომ ის ამ შედეგს თავიდან აიცილებს (გამოცდილების, პროფესიონალიზმის ან სხვა ფაქტორთა გამო). სიცოცხლის მოსპობა გაუფრთხილებლობით განსხვავდება ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე ან მძიმე დაზიანებისგან, რამაც სასიკვდილო შედეგი გამოიწვია. უკანასკნელ შემთხვევაში დამნაშავეს განზრახვა მოიცავდა ჯანმრთელობის დაზიანებას, სიკვდილი კი გაუფრთხილებლობით დადგა. სიცოცხლის მოსპობას ახლავს დამამძიმებელი გარემოება, რომელიც გულისხმობს, რომ სასჯელი მკაცრდება, თუ იმავე ქმედებამ ორი ან მეტი პირის სიცოცხლის მოსპობა გამოიწვია.

ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ცნება, ზოგადი დახასიათება და სახეები

ჯანმრთელობა შეუფასებელი სიკეთეა, მასზეა დამოკიდებული ადამიანის სიცოცხლის ხანგრძლივობა, შრომისუნარიანობა და ა.შ. იგი დაცულია კონსტიტუციითა და სხვა საკანონმდებლო აქტებით. სახელმწიფოს მიერ მოქალაქეთა ჯანმრთელობის დაცვა გულისხმობს სხვადასხვა ხასიათის ღონისძიებებს, რომელთაგან ერთ-ერთია ჯანმრთელობის სამართლებრივი დაცვა. სსკ კერძო ნაწილის მე-20 თავი ჯანმრთელობის სისხლისსამართლებრივი დაცვის გარანტია. ადრე ამ ჯგუფის დანაშაულებს ეწოდებოდა სხეულის დაზიანება, რაც არასწორი იყო, რადგან ჯანმრთელობის დაზიანება საკუთარ თავში მოიცავს ფსიქიკის დაზიანებასაც. *ჯანმრთელობის დაზიანებად ითვლება ადამიანის სხეულის, მისი ორგანოსა თუ ქსოვილის ანატომიური მთლიანობის ან ფიზიოლოგიური ფუნქციის დარღვევა, ან პათოლოგიური მდგომარეობა, რომელიც გამოწვეულია სხვადასხვა გარე ფაქტორების ზემოქმედებით.*

დაზიანების სიმძიმის მიხედვით აღნიშნული დანაშაული იყოფა სამ ჯგუფად: ჯანმრთელობის მძიმე, ნაკლებად მძიმე და მსუბუქი დაზიანება. დაზიანების სიმძიმის განსაზღვრისთვის სასამართლო ნიშნავს სამედიცინო ექსპერტიზას, თუმცა მისი დასკვნა სასამართლოსთვის არ არის სავალდებულო. თუ დაზარალებულს მიყენებული აქვს სხვადასხვა ხარისხის დაზიანებები, მაშინ კვალიფიკაცია ხდება უფრო მძიმე ხარისხის ჯანმრთელობის დაზიანებით და არა დანაშაულთა ერთობლიობით. ჯანმრთელობის დაზიანებად ჩაითვლება ნებისმიერ ხელყოფა პირზე, რომელმაც მისი ჯანმრთელობის გაუარესება გამოიწვია და ქმედების ჩადენამდე პირის ჯანმრთელობის მდგომარეობას მნიშვნელობა არ აქვს. საკუთარი

ჯანმრთელობის დაზიანება დანაშაულად მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება, თუ იგი კანონით დადგენილი მოვალეობისგან თავის არიდებისკენ არის მიმართული.

ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვა იწყება დედის ორგანიზმიდან ნაყოფის ნაწილობრივ გამოყოფის, ანუ მშობიარობის პროცესიდან, მანამდე ემბრიონზე ზემოქმედება ქალის ჯანმრთელობის დაზიანებად ითვლება. ჯანმრთელობის დაცვა გრძელდება ფიზიოლოგიურ სიკვდილამდე. ამ დანაშაულის ჩადენა შესაძლებელია როგორც მოქმედებით, ისე უმოქმედობით, რომლის დროსაც აუცილებელია მე-8 მუხლით გათვალისწინებული სამი პირობის არსებობა. დანაშაულად არ ითვლება სხვისი ჯანმრთელობის დაზიანება კანონით დაშვებული სპორტული შეჯიბრების დროს, რომელიც გარკვეულ რისკთან არის დაკავშირებული და მასში მონაწილე სპორტსმენს ეს შეცნობილი აქვს. გამონაკლისი გვაქვს მაშინ, როცა იგი განზრახ დაუზიანებს სხვა სპორტსმენს ჯანმრთელობას. ჯანმრთელობის დაზიანება მსხვერპლის თანხმობით ან მისი თხოვნით მხოლოდ მაშინ გამორიცხავს მართლწინააღმდეგობას, როდესაც ხდება ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის ამოღება ტრანსპლანტაციის მიზნით.

ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული მატერიალურია - მის დამთავრებულად ცნობისთვის აუცილებელია შესაბამის ნორმაში გათვალისწინებული შედეგის დადგომა ან კონკრეტული საფრთხის შექმნა და ქმედებასა და შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირის დადგენა. თუ ამ კავშირის დადგენა ვერ ხერხდება, მაშინ კვალიფიკაცია ხდება ჯანმრთელობის დაზიანების მცდელობით ან მომზადებით. თუმცა სხვა სიტუაცია გვაქვს ცემის დროს. თუ სახეზეა ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებასთან დანაშაულში მონაწილე ყველა პირის ქმედების კავშირი, მაშინ მათი ქმედების კვალიფიკაცია ჯგუფურად ჩადენილი დამთავრებული ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებით ხდება. ჯანმრთელობის დაზიანების ხერხი და საშუალება შეიძლება სხვადასხვა იყოს. მათ მაკვალიფიცირებელი მნიშვნელობა უმეტეს შემთხვევებში არ აქვთ. დანაშაულის ამსრულებელი შეიძლება იყოს ნებისმიერი შერაცხადი პირი.

სუბიექტური მხრივ ამ დანაშაულის ჩადენა შესაძლებელია როგორც პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით, ისე გაუფრთხილებლობით. პირდაპირი განზრახვა შეიძლება იყოს კონკრეტიზებული, ალტერნატიული და არაკონკრეტიზებული. კონკრეტიზებული განზრახვის დროს პირს სურს კონკრეტულად ერთი შედეგის დადგომა. ალტერნატიული განზრახვის დროს პირს ორი შედეგიდან ერთნაირად სურს ერთ-ერთის დადგომა. არაკონკრეტიზებული განზრახვის დროს პირს სურს ნებისმიერი მძიმე შედეგის დადგომა. ამ ყველა შემთხვევაში ქმედება კვალიფიცირდება შედეგის მიხედვით. ჯანმრთელობის

დაზიანების მოტივი და მიზანი მრავალი შეიძლება იყოს, რომელთაგან მაკვალიფიცირებელი მნიშვნელობა მხოლოდ რამდენიმეს აქვს.

ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება (მ. 117 I & II)

ამ მუხლის დაცვის ობიექტია ადამიანის ჯანმრთელობა. ობიექტური მხრივ ეს დანაშაული გამოიხატება როგორც მოქმედებაში, ისე უმოქმედობაში. დანაშაულის შემადგენლობა მატერიალურია და ობიექტური მხარე გამოიხატება ქმედებაში, მძიმე შედეგში (ან შედეგის საფრთხეში) და მათ შორის მიზეზობრივ კავშირში.

უმოქმედობა მაშინ ჩაითვლება ჯანმრთელობიზ მძიმე დაზიანების განხორციელების პირობად, როცა პირს ეკისრებოდა მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა, ჰქონდა ასეთი მოქმედების შესაძლებლობა და სავალდებულო ან შესაძლებელი მოქმედებით შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული.

ჯანმრთელობის განზრახ დაზიანება მძიმედ ჩაითვლება მაშინ, როდესაც დაზიანება სახიფათოა სიცოცხლისთვის ან არ არის სახიფათო სიცოცხლისთვის, მაგრამ იწვევს კონკრეტულ მძიმე შედეგს.

1) სიცოცხლისთვის სახიფათო დაზიანებად ითვლება ჯანმრთელობის ისეთი დაზიანება, რომელიც *ზიანის მიყენების მომენტისთვის საფრთხეს უქმნის ადამიანის სიცოცხლეს* და ამდენად, მაშინვე შეიძლება გამოიწვიოს სიკვდილი. შედეგის დადგომას მნიშვნელობა არ აქვს თუ დაზიანებულია სხეულის ის ორგანოები, რომელთა დაზიანებაც სიცოცხლისთვის საშიშს მიეკუთვნება. თუ დაზიანება სახიფათო იყო სიცოცხლისთვის და ამავე დროს გამოიწვია ამ მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე შედეგი, მაშინ ბრალდებაში ორივე ფიქსირდება, რაც სასჯელის დანიშვნაზე ახდეს ზეგავლენას.

2) **დაზიანება, რომელმაც გამოიწვია მხედველობის, სმენის, მეტყველობის ან ორმელიმე ორგანოს ან მისი ფუნქციის დაკარგვა.** ამ შემთხვევაში ორგანო შეიძლება ფიზიკურად დაიკარგოს, ან ადგილზე იყოს, მაგრამ არ ფუნქციონირებდეს. მხედველობის დაკარგვად ითვლება როგორც სრული დაბრმავება, ისე მხედველობის ისეთი დაზიანება, როცა პირი ვერ ამჩნევს ახლომდებარე საგნის კონტურებს. ცალი თვალით დაბრმავება ითვლება ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებად, რადგან იგი შრომისუნარიანობის დაკარგვას 1/3-ზე მეტად იწვევს. სმენის დაკარგვად ითვლება განუკურნებელი მდგომარეობა, როცა პირს არ შეუძლია გაიგონოს ყურის ნიჟარიდან 3-5 სმ-ის დაშორებით ხმამაღალი საუბარი. ცალ ყურში სმენის დაკარგვა ითვლება ჯანმრთელობის ნაკლებ მძიმე დაზიანებად. მეტყველების დაკარგვად ჩაითვლება პირის ისეთი მდგომარეობა, როცა მას არ შეუძლია თავისი

აზრი გასაგებად გადმოსცეს. სხვა რომელიმე ორგანოდ ჩაითვლება ხელი, ფეხი, მტევნები ან სხვა. თუ კიდური მოკვეთილია იდაყვის ან მუხლის სახსრამდე, ითვლება, რომ ეს ორგანო დაკარგულია. სხვა შემთხვევაში კი დაკარგულია ორგანოს ნაწილი, თუმცა ის მაინც ფასდება ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებად, თუ შრომისუნარიანობის მყარ დაკარგვას გამოიწვევს 1/3-ზე მეტად, ან თუ პირს დაეწყო ძლიერი სისხლდენა.

3) **ფსიქიკური ავადმყოფობა** შეიძლება გამოიწვიოს როგორც ფიზიკურმა (ცემა), ისევე ფსიქიკურმა (დაშინება) ზემოქმედებამ. მნიშვნელობა არ აქვს, ფსიქიკური ავადმყოფობა მუდმივია თუ დროებითი, თუმცა დროებითი ფსიქიკური აშლილობა, რომელიც მკურნალობას ექვემდებარება, არ ითვლება ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებად. ამ კატეგორიის საქმეზე აუცილებელია სამედიცინო ექსპერტიზა.

4) **სხეულის დაზიანების შედეგად ორსულობის შეწყვეტის** დროს სამართლებრივი დაცვის ობიექტი ქალის ჯანმრთელობასთან ერთად არის ემბრიონის სიცოცხლეც. დამნაშავეს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს, რომ ჯანმრთელობას უზიანებს ორსულ ქალს და ქმედებამ უნდა გამოიწვიოს *ორსულობის ხელოვნური შეწყვეტა*. სხეულის დაზიანება იწვევს ძლიერ სისხლდენას, რომელმაც შესაძლოა გამოიწვიოს სიკვდილი ან ქალის უშვილობა. უკანონო აბორტისგან ეს დანაშაული განსხვავდება დედის თანხმობის არარსებობით და ჯანმრთელობის დაზიანების მეტი საფრთხით. ქმედების კვალიფიკაციისთვის მნიშვნელობა არ აქვს, თუ რამდენი კვირის ორსულობა შეწყდა, თუმცა იგი სასჯელის დანიშვნის დროს მიიღება მხედველობაში. თუ ორსულობის შეწყვეტა ატიპურმა გარემოებამ გამოიწვია, პირს იგი ბრალად არ შეეარცხება. თუ ქალის სხეულის დაზიანებამ *ნაადრევი მშობიარობა* გამოიწვია, რომლის შედეგადაც ბავშვი ნორმალური დაიბადა, ქმედება ამ მუხლით არ კვალიფიცირდება, რადგან ნაადრევ მშობიარობას თან არ ახლავს ნაყოფის უეცარი გამოდევნა, ძლიერი სისხლდენა და პროცესი ბუნებრივად მიმდინარეობს.

5) **სახის წარუშლელი დამახინჯება** არ არის სიცოცხლისთვის სახიფათო, მაგრამ იგი ძლიერ მორალურ ტრავმას აყენებს მსხვერპლს, რომელიც თვითმკვლელობის მიზეზიც ხდება ხოლმე. ამ ნაწილით ქმედების კვალიფიკაციისთვის აუცილებელია, რომ დაზიანება იყოს სახეზე, იყოს წარუშლელი, ანუ თერაპიული მკურნალობით მის მოსაცილებლად ქირურგიული ჩარევა იყოს საჭირო და იგი ამახინჯებდეს სახეს - იწვევდეს ზიზღს ან სიბრალულს. ამ დანაშაულს ახასიათებს სამედიცინო და იურიდიული ასპექტი - სამედიცინო ექსპერტიზა წყვეტს პირველ ორ საკითხს, ხოლო სახის დამახინჯების საკითხს წყვეტს სასამართლო ესთეტიკური კრიტერიუმებით.

6) ჯანმრთელობის სხვა ისეთი დაზიანება, რომელიც ა) სახიფათოა სიცოცხლისთვის და ბ) დაკავშირებულია საერთო შრომისუნარიანობის მყარ, არანაკლებ 1/3-ით დაკარგვასთან ან წინასწარი შეცნობით პროფესიული შრომისუნარიანობის სრულ დაკარგვასთან. თუ ერთ-ერთი პირობა მაინც არ არსებობს, ქმედება ამ მუხლით ვერ დაკვალიფიცირდება. შრომისუნარიანობის მყარი დაკარგვა გულისხმობს მის სამუდამო ან 120 დღის განმავლობაში აღუდგენლობას, რასაც წყვეტს სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზა. პროფესიული შრომისუნარიანობა მთლიანად უნდა იყოს დაკარგული და არა ნაწილობრივ, დამნაშავეს წინასწარი შეცნობით.

დანაშაულის ჩადენის ხერხი და საშუალება 117-ე მუხლის I ნაწილისთვის ირელევანტურია. ამსრულებელი შეიძლება იყოს ბრალუნიანი პირი. სუბიექტური მხრივ ეს დანაშაული მხოლოდ განზრახვით. მისი ჩადენა შეიძლება პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით. იგი მკვლელობის მცდელობისგან სწორედ განზრახვის მიმართულებით განსხვავდება. განზრახვის მიმართულების დასადგენად უნდა შეფასდეს დაზიანების მომენტში და შემდეგ დამნაშავეს ქმედება, მის მიერ ჩადენილი ქმედების ხასიათი. მკვლელობის მცდელობა გვაქვს მაშინ, როდესაც ჭრილობა მდებარეობს გულ-მკერდის არეში, ან მუცელში, მაგრამ არაერთგზის. მოტივსა და მიზანს ამ მუხლის 1-ლი ნაწილით კვალიფიკაციისთვის მნიშვნელობა არ აქვს.

სსკ 117-ე მუხლის მე-2 ნაწილი დამამძიმებელ გარემოებად ითვალისწინებს იმავე ქმედებას, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა. ამ შემთხვევაში ძირითადი შედეგი (ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება) გამოწვეულია განზრახ, ხოლო თანამდევი შედეგი (სიკვდილი) დგება გაუფრთხილებლობით. სსკ მე-11 მუხლის თანახმად, ასეთი დანაშაული განზრახ დანაშაულად ჩაითვლება. ამ ნაწილით კვალიფიკაციისთვის აუცილებელია ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებასა და სიკვდილს შორის მიზეზობრივი კავშირის დადგენა. სამედიცინო შეცდომა განსხვავდება მიზეზობრივი კავშირის ატიპური განვითარებისგან. მას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც მედიცინის მუშაკი ცდება დიაგნოსტიკაში ან მკურნალობის მეთოდებში და ამ დროს სიკვდილის ავტორია ის, ვინც ჯანმრთელობა დაუზიანა მოქალაქეს. აგრეთვე აუცილებელია დადგინდეს სიკვდილის მიმართ დამნაშავეს გაუფრთხილებლობის დადგენა, ანუ იმედოვნებდა თუ არა პირი, რომ სიკვდილი თავიდან იქნებოდა აცილებული. იმის გასარკვევად, დამნაშავეს განზრახვა მკვლელობისკენ იყო მიმართული თუ ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებისკენ, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული დანაშაულის ობიექტური მხარის ყველა ნიშანი - რა ორგანოა დაზიანებული, რა იარაღია გამოყენებული და ა.შ. თუ პირს

მოსალოდნელი შედეგის მიმართ არაპირდაპირი განზრახვა ამოძრავებს, იგი
კვალიფიცირდება მკვლელობით.